

Lapszámunkat
Franciszek Starowieyski
lengyel képzőművész
grafikáival illusztráltuk

(fóhász a temetetlen holtakért
és a jeltelen sírokban várakozó vértanúkért)

Ők már kivárlják
ott a föld alatt
hűségesen simul
homok agyag – és
nápolyiként a
megtört deszkaprés
nyelvük helyére hull
akár a kés
s fölvérzi utolsó szavuk
mihez alig volt joguk
itt hol végórán szólni is
rebellió: fényes tüntetés –
és kínó szájukból
rettenet virág
sírjukat ott keresd
VILÁG! - s ha vak rá?
süket és béna vagy nem meri?
Isten a Világ gyáváit akképp
bünteti hogy görnyedjenek
élve ítéletnapig –
de Ők már kivárlják
ott a föld alatt
kivárlja ott velük
homok agyag - és
csöndben kivárlják fényük
a deszkaprés alól
mikor föltámadnak
halottaiból

(1987)

– *A hetvenes években, a nyolcvanasok közepéig nem ismertem, vagy nem maradt meg a neve, pedig hazajárt az Utunk, a Korunk megvásárolható ekkor még az újságstandokon. Pedig innen ismerem K. Jakab Antalt, Páskándit, Mózes Attilát, Páll Lajost. Szerinted miért nem ragadt meg a neve a kezdetektől?*

– Nehéz lenne erre éppen nekem válaszolnom, a te hibád. Akkor már túl volt a Megyei Tükör periódusán, Bukarestben élt, a Kriterion egyik szerkesztője volt és folyamatosan jelentek meg versei, novellái az Igaz Szóban, az Utunkban, napilapokban is. A Korunkban legfeljebb véleményt nyilvánított, mint egy fórumon szokás volt akkor még, vitatkozott. Volt hangja akkor is.

– *Úgy tűnik, nem csak az én fejemben. Ennek mi az oka? Az életmű harmincöt kötet, versek, drámák, kispróza, regények. Miért? Miért szorult pályaszélre? Ezt a pályaszélet te, aki sokkal közelebből látod, ugyanígy pályaszélnak nevezed?*

– Soha nem volt a pálya szélén, bár azt, hogy hol van a pálya széle, mindig érzékelte. Romániában, és áttelepülése után Magyarországon is. Mindig tudta, hogy a politika folyamatosan jelen van ott, ahol az irodalom megjelenik. Nem

Irodalmi Jelen

X. évfolyam
108. szám
2010. október

Örökös munkatársak:
Faludy György, Méhes György

**Csak jutna el
az olvasóhoz időben...**

**Oktoberi beszélgetés
Csiki Lászlóról**

szerette ezt, de tudta, és érzékelnie is kellett, hiszen szerkesztőségekben, kiadóknál dolgozott ott is, itt is hosszú ideig. Sokan vitatják, miután nekrológom, sírbeszédem megjelent, ennek ellenére tartom: nagy író, jelentős, hosszú ideig megkerülhetetlen (különösen, ha Erdélyről, a magyarságról európai módra vagyunk képesek gondolkodni) gondolkodó is volt – aki teljesen nem futotta ki magát. Nem marad kifutópályán, de tehetsége, alkalmasságához képest, nem is futotta ki magát. Sok mindennel lehetne magyarázni ezt, nem kell. Az életmű remek, a szerzője mindent tudott.

Honlapunkról ajánljuk

A puszbajnok csókja –
Lackfi János Csipkerózsika-átdolgozása a Bábszínházban

Ecettel, novellával –
Novák Valentin új könyvének bemutatójáról

Lackfi János elmondja verseit

A pesszimista életmentő –
Irvin D. Yalom: A Schopenhauer-terápia

A „fesztiválzenekar“ újra Szegeden – Tudósítás a Holmi folyóirat szegedi estjéről

Verstörténés – **Tóth Erzsébet, Vasadi Péter, Jász Attila**

Magyar nyelv, magyar szó – Beszélgetés az Akkezdet Phiai tagjaival, Újonccal (**Závada Péterrel**) és Said-dal (**Süveg Márkkal**)

Závada Péter versei

Onagy Zoltán: Sötétkapu

Panasz a szabadságról –
Balaskó Jenő – versek 1958–1988

Homályos képek kifinomult játéka – **Nagy Koppány Zsolt** Amelyben Ekler Ágostra emlékezünk – című prózakötetéről

Bora – Októberi vércseppek

B. Kiss Mátyás: Variációk Mozart Requiem-jére

Ujfalusi Éva: Érintések – Ingres: Törökfürdő

Weiner Sennyey Tibor: Az élő ház – (Harmadik rész)

– *1984-ben települ Magyarországra. Túl a közismert tényeken, hogy Kárpátok Solyma és egyebek, tudtoddal volt valami konkrét oka, hogy elhagyja a szülőföldjét, hiszen Kádár és Aczél uralma hasonlóképpen diktatúra, ha puhának is nevezi az utókor. Az író meglehetősen röghöz kötött, rosszabb a helyzete a középkori jobbágyénál. Komoly kényszerítő ok nélkül nem csomagol, nem hagyja ott a mindig ihlető hazai terepet.*

– Bár sokat horgásztunk együtt, erről keveset tudok. Azt tudom mondani, amit magamról sejtek: előbb pusztulok (alkohol stb.), ha maradok. Neki azonban gyermekei voltak, jövőképek nélkül. Nagyon nagy motiváció. A szekut, ha megjött, még vissza lehetett (talán) utasítani, de amikor gyermekeid jövője annak árnyékában ide-oda lebeg, lehetnek soha meg nem bocsátható gyenge pillanataid, és lehet egy megbocsátható pillanatot. A kérdés az, mi történik a döntés után. Laci jól döntött, pontosabban: ők jól döntöttek, a pálya sem tört meg.

ONAGY ZOLTÁN

(Folytatása a 6. oldalon)

www.irodalmijelen.hu

Úgy viselni talán, mint Jób. Rációval perelni a gondviselést, az egyetlen, amiben semmi ráció nincs. Vagy sikítani talán, mint a Bádogdob Oszkárja, míg meg nem reped minden üveg; felülvölteni tán fájdalmas zenére, mint Zakk Wyldé a Stillborn elején. Vagy piszmogni csak csendes katonaiában, mint Popriscsin a tollhegyekkel.

A csapás kivédhetetlen. Az égből jön, akkor is, ha ember keze vétett. És emberkéznek kell helyreállítania, ha égből jött is a veszedelem. Ki véd meg bennünket a csapásoktól...?

Laik Eszter Csapás

És mégis, csak bizonytalanul mondom néktek, talán mindennap úgy kellene élni, mintha az lenne az a nap. Mintha bármelyik nap jöhetne jégeső, ár, forgószél, vörös iszap. Persze dehogyan lehet így élni. Városban semmi esetre sem. Saját hálókba gabalyodtunk már, lehetetlen meglennünk a madzagjaink meg az azokra szerelt végberendezések nélkül, vagy a madzag nélküli végberendezések nélkül, ad absurdum a madzag nélküli madzagok nélkül.

Falun még nem a szupermarketből és wifin át jön minden. Személyes viszonyban van mindenki a tárgyakkal, a kerttel, az úttal, a krumplival, a szomszéd cicával, az autóbéallóval. Ott még visszamehetünk a dolgok születéséhez, kinek a keze munkája teremtette, ami kinő a földből, és tudni még annak a történetét is, hogy került a Laci sofőr a buszkormány mögé, vagy az új postásiskasszony az ablakhoz. Mindennek megvan a maga története, a maga gazdája.

Ha az ár elmos mindent, a történeteket is elmossa. A tavaly nyári vakolását, a lagzira készülődését, az új számítógépét, a fényképezőgépét, az első iskolai napét, a sufni megjavítását. Kegyetlen szörny az ár, aki csak zabálni szeret, mintha egy horrorfilmből jött volna. Nem torpan meg semmi előtt, nem hatódik meg semmin és nincs lelkiismerete.

Csak az állatokat ne kéne látni, hallani: a nem tudás jótékony áldása átokká lesz a tanácstalanul nyüszítő, vonyító, felnyerítő lényeken: rémült tekintetek, átvörösödött bundák, kölykeit vonszoló kutyamama, elhullott, súlytalan madártest, éltető vízbe belefutáló halak tetemei mindenfelé. Csak az ember tudása nagyobb átok.

Nem csak a földrajzi közelség mélyíti az átélést, a személyes kötődés is, ha még oly jelentéktelen is. Például egy tizenévesvel azelőtti vizitúra, táborozás Marcaltonél, aztán kalandozás Ajka irányába, majd fel Győrnek, a Mosoni-Duna egy holtágához. A táj maga a csoda. A környékbeliek meg, hát persze, hogy utánozhatatlanul kedvesek. Használhatunk kerti zuhanyozót, fürdőszobát, akad fölösleges takaró, husángok a nyársnak, de még menedék is egy viharos éjszakán, aztán kötelek a sátor- és hálózsákszáritáshoz. Az éhhalált elűzendő elszaladnak a vendéglősért, aki meg elszalad a szomszéd faluba lefagyasztott húsért, addig is kapunk főtt rizst, estére meg már kész a hús is. A nomádiától végképp megcsömörlöttek kapnak szilvalekvárt és marcali almát. Minden tájnak megvan a maga kedvessége. Mindig lenne mit viszonzni...

De a szolidaritás leginkább csak szép elv; hogyan, mit is lehetne tenni innen, csapáson innen, mi többet annál, mint együtt érezni. A túlcivilizáltság kiépítette a maga intézményrendszerét a segítségnyújtásra, alapokba és szervezetekbe tömörítette: katasztrófaalap, válságstáb, rendkívüli ülés – ez így mind olyan megnyugtató, már csak hallani is... És mégis. Van valami végtelenül nyugtalanító az egészben. Mégiscsak van valami figyelmeztetés ilyenkor a levegőben, mint amikor a szomszéd lakását rabolják ki, holott az enyém még könnyebb préda is lett volna. Lássuk csak, kimentem most megint minden adatomat egy másik pendrive-ra is, talán egy magasabb fokozatú biztosítást kötök, aztán megcsinálom a macskának a kijáratát az erkélyen át, és a fontosabb papirokból elteszek egy másolatot anyámnál... Persze nem old meg ez semmit, legfőképpen a szorongás apró csomóit, hogy tényleg minden porrá, vízzé lesz egyszer úgyis, ha úgy jön ki a lépés. Marad hát, ami talán a cselekvésnél is fontosabb, az ég tudja, miért: a rituálék, dogmák és előírások nélküli csendes hála, a szentélyek falán kívül, titokban mondott köszönet, csak úgy futtában a villamos után, vagy sorbanállás és fogmosás közben, vagy számítógép előtt ülve: ha épp ép a világ körülöttünk, ha nem törött szét, ami egész, ha megtarthatjuk még kis ideig, amit megszereztünk, akkor megköszönni mindezt a gondviselésnek, amiben nincs semmi, de semmi ráció.

Ismerem egy öregembert. Egy rendes kis öregembert. Semmi különlegesség, semmi extra. Kicsit morózus ugyan, kicsit kedvetlen, némiképp elkeseredett, aki legutolsó éveiben leginkább két kutyájával folytatott eszmecsere, velük beszélte meg a világ folyását, szocialista kiteljesedését, mert a kutyák őszinte teremtmények, nem-igen hazudnak a sült oldalas kedvéért, nem, hogy kettejük közül az őszintébbnek látszó hazug kapja a nagyobb csontot, nagyobb tálat, hosszabb kerítésen túli utat.

Ezt a rosszkedvű öregurat valamelyik reggelen különös vágy támadta hátba: ő bizony meggazdagszik. Ő lesz a nagycsalád első gazdag embere. Ennyi információ persze kevés, hogy érdemes legyen megemlékezni róla napokkal Mindenszentek előtt, a gyertya, mécses és koszorúvásárlások dandárjában.

Am az öreg azt határozta el, munkából gazdagszik meg. Ezen pedig 68-ban is lehet tele szájjal röhögni, combot csapkodni, hogy mi van, mi ez, tán meghülyült a vénember, más egyre bölcsőbbé válik, esztét, tapasztalatát, kapcsolatait üzemelteti a gazdagodás érdekében, ő meg verítékes munkával óhajtaná gazdag lenni, pedig ismeri a történelmet, a politikai gazdaságtant, a pillanat ideológiai válaszait, tudja, hol a pénz, hol a nincs. De mert makacs, azt válaszolja a nevetőknek, amit egy makacs ember válaszolhat: elülteti a vagyont alapját képező száz almafát. Tudja, közel-távol almái lesznek

Onagy Zoltán Kis, makacs ember

a legszebbek, legtermékenyebbek, mert a fák minden rezdülését, óhaját figyeli majd. Úgy metszi őket, hogy ihaj. Hajnali fagyokban füstöl. Déli tűző napban árnyékol. Kosárba szedi a lisztharmitot. (Ez a vicc.) A moniliát, a pajzstetűt, a takácsatkát szemmel tartja, jegyzi. Kiszámolja, törzsenként terem mázsányi alma, ez tíz tonna, eladja jó áron, „az oroszok vagonszám veszik az almát”. Következő évben ismétli, „az orosz ember nem szokik le a jó magyar almáról”. Azután megint. Néhány év, és gazdag.

Igy gondolja a makacs öregember. És tíz éven át küzd erdőnyi Rozmaring, Starking, Jonatán fával. Ásatja a területet. A fiaival. Megtiltja, közé hétköznapi kultúrnövényt, kukoricát, karalábét és egyebet ültessenek a behurcolt kártevők miatt. Soha nem indul szerszám nélkül a birtokra. Télen kirakja a hurkot a kóborló mezei nyulaknak. Az első években ennyi a haszon: a jóllakottságában figyelmen kívül vadasként végzi, körülötte az ovális tálon piritott krumpligombóc,

Mányoki Endre Levelek

Á

Írt apám az égi patikából. Vagy a kocsmakertből, nem tudom. Azt írja, a Hektor jól van, noha a sebeit már ritkábban nyilatgatja. Nincs is rá szükség; közel a Naphoz a visszerfekély is begyógyul gyorsan. Azt írja apám a levelében, hogy nem jött a pincér azóta sem, sehol a kisfröccs, de nem hiányzik. Ellenben a billegő vasasztalon folyton sakkoznak, s hogy Erdély valahol megtalálta a tábla másik felét. „Röhögött Miklós” – írja apám –, „valami jó mégiscsak van a Mennyországban”. Anya is megvan, szeret napozni, és a sztrádák széleit mind végigültette zöldegekkel. Csak Zsolti tűnt el, írja, úgy hírlík, folyvást a Purgatóriumot járja, valami koszütkabátot keres, de hogy mi az s miért keresi, írja apám, azt nem tudja elképzelni.

A koszütkabátot, Ildivel együtt, Zsolti itt vesztette el, a Szondi utca 119-ben, közel Istihez, aki éhezóművész és festő a Rózsa utcában. Levelet írt nekem, hogy megfestette az Átjárót, s hogy menjek el megnézni. Az Átjáró egy vaskapu, hatalmas, lusta szerkezet, csaknem az égig ér, akár a Halhatatlanok városában a sehova vezető ajtó, fent, a lépcső tetején. Van ilyen sok, itt, a Holt városban is, feketék és súlyosak, elállják az utat. Ez is elállná, ha Isti nem festi rá az Átjárót arannyal, sárgával, lilával; csíkokkal és foltokkal; üvegre, vasra, rozsdára. Azóta mindig nyitva van, nem kell kinyitni.

R

„Vers és létezés közt” – írja egy képeslap hátoldalára Dezső, és azt, hogy bezárt maga körül minden ajtót. Bejárat nincs, csak két kijárat, az egyik énfélém. Holott a vers a létezés, és csak bejárat van, kijárat nincsen. A borítékban vastagon versek, szétszórtva valami térben, ahol időtlen kóborolsz; „a végtelenség, a szörnyűség, a kuszaság, az esztelenség” Alef-terében, ahol „fájdalmamat, hogy mondás látszatába keveredem”, nem enyhítené semmi – ha kijáratot keresnék. Ha nem lenne elég ennyi: itt vagyok, látok és érzek – vagyok. Létezem.

Erzsi is ír. Levelet, nekem, hogy boldog, mert újra ír. És nem nekem, hanem nekünk, a Holt város lakóinak, a pusztulásról. Arról, hogy boldogtalan. Tele kétséggel és önváddal. Mert nem tettünk semmit, ő sem, „ellene”. A folytonos bejárat ellen, az önmagunkban való bolyongás ellen. Nem kerestük a kijáratot, egymás felé. Fuldoklunk iszapban, büntudatban, fertőzünk múltat és jövőt, akár az örült istenek, akik csupán egy „félelemmel és irtózáttal telt” mementót hagytak maguk után az emberek megtévesztésére.

Az égi postán nincsen bélyeg. Címzettje van minden levélnek, és feladója is. Csak bélyeg nincsen, közbül. Eltűnt a közvetítő, nincs sehol. Aki a bélyeget megrajzolta, aki kinyomtatta, enyvet kent rá, cakkosra darabolta. Nincs sehol, aki megnyálazta, és az sem, aki a stemplit ráütötte. A levél ma nem halad át a valóságos téren, nem viszi vonat, postás, sín és utca. Megszűnt a tér közöttünk. Élünk a létezésben.

Pedig a „közbül” ott van. Iszap mossa, utak hálózák, kapuk szabdalják darabokra. És a postás is jár, valóban. Levelet visz, ajtó, aminek csak bejárata van, ajtóig, amelynek csak kijárata. Forgatom Péter levelét az angyalokkal, és Dezsőét. Két boríték, valóságos papír, belül teleírt árkusokkal. Golyóstoll-tinta, írógépszalag maszatos festéke, kacskaringók, sekély árkok a betűk helyén; széles síkokon lehelletnyi tér. Próbálok kitapintani. S lám, az egyik kopertán igazi a bélyeg. Cakkos, érdes a széle. Beleakad az ujjbegyembe, ahogy simogatom.

A másikon csak gépi stempli.

ABC

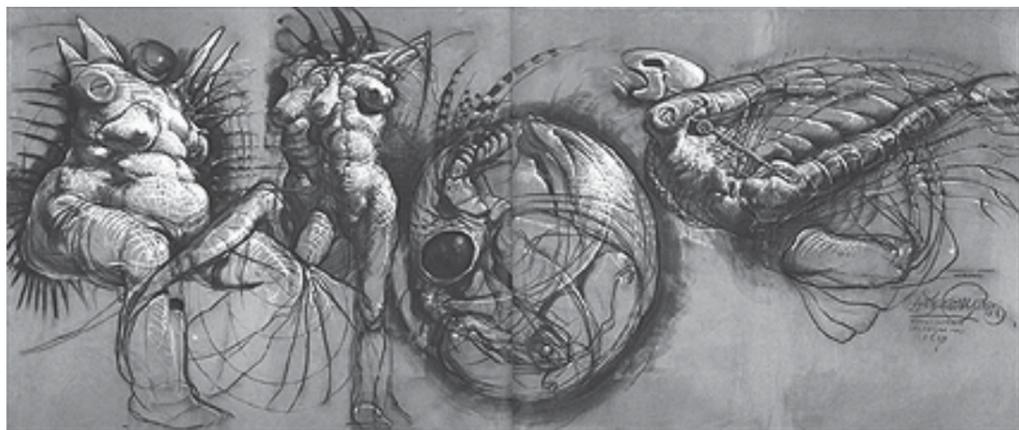
„Köszönöm, apa, megvagyok.”

mártás. Az első évek nagy havaiban csak a nyulak respektálják a gyümölcsöt, alma nem kell senkinek. Ősszel se kell, télen sem. Amennyiért vennék, nem adja, mert akkor mi van a meggazdagodásával. A nagy házban mindenütt almásláda, a ládahegyekből alma mosolyog. A pince dugig. A padlás. Az alapjáraton fűtött szobák. Meg a veranda. Szabolcs is tele almával. Az egész ország tele almával, mert nem csak a szegény öregember döntött úgy, hogy almából gazdagszik meg.

A második tíz évben már savanyú képpel indul a metszőollóval, a permetező kannával a fák közé. A harmadik tíz esztendőben pedig egyáltalán nem megy, nincs módja.

Hanem bizony a fia. A fiú annyit tanult meg a hosszúra nyúlt almakalandból, hogy a haszon nélkül való sok munka megkeseríti az embert. Menekül az almaillatú környezetből. Máig felfordul gyomra az almaaromás öblítőtől, az almás rétestől évekig felállt a karján a szőr. Amikor odagondol a szegény, makacs öregemberre, a száz almafára, belefájdul a feje. Hogy mire volt jó, mire kellett a sok rabzolga esztendő?

Ő már nem is számolgat. Hozzávetőleges eredményben, haszonban, százalékban sem. A kockázat miatt. Szegény ember ne számolgasson. Majd áll az öregember sírköve előtt a csöpögő gyertyával, és nem érti, miféle üzenetet küld a pusztuló almáskert, mit az elmúlt évtizedek.

Balaskó Jenő 1937–2009

Esti imádság

Ősz hajsza a holdvilágnál
őszi könnyek hol virág száll
puha hóban egy virágszál
mit kerestél mit találtál

Üreshasú madarak
döglégy csípett szamarak
ne hagyjatok

Kertben ülő virágok
szépen fészült leányok
ne hagyjatok

Fákra bújó levelek
félelemből gyökerek
ne hagyjatok

Hamura hullt hangod harangok dühében
hamuvá tört hajad pernyéje a szélben
könyörögiön értünk
mert jaj minékünk

Panasz a szabadságról

(részlet)

Hányszor megdorgáltak, hogy miért hajszollak,
rámröhögtek szörnyű fogaikkal.
Amikor eljöttél, körülállták házam,
ordítottak, kuncogtak-röhögtek.

Amikor eljöttél, rántörték az ajtót,
vigyorogva bocsánatot kértek.
Aztán kezét fogtunk, hogy meg ne öljenek.
Azután majd csak lesz valahogy.

Kezem lekötötték és reádrohantak,
hiába rugdostál, hiába sikongtál,
acélkörmeikkel szemed felnyitották,
hernyótalpaikkal rákúsztak a szádra.

Hogy meg ne öljenek, értük kiáltoztál.
Pogány pofacsonttal feltúrták a melled,
füledt tüdejüket füledbe hörögték,
nyálukat hullatták sikongó hajadra.

Dehogyan ölnek meg, miért is ölnének.
Csípődre rászállnak, lábad szétfeszítik,
vonagló testedbe magzatot ültetnek,
meggyötört comboddal derekuk átfonod.

Hogy meg ne öljenek, szajhájukká lettél,
szapora háremük húsába vezettek,
régen megunt rabnók bájukkal üldöztek,
láztól sebes szájjal tested nyalogatták.

Magyarország nélkül

Én csak úgy mint mindig.
Téged, ki mindig. Én csak
puha szemednek: mindig.
Ki éjszaka titokban járkálsz. Halott.

Házmesternének kisüstit!
A tiszta blúz a melleden délig.
Repedt kályhádön zúgó fehér.
És te csak rám leszel macska félig.

Kifosztott szájú csillagebédülő.
Kinek estére zúg a blúza.
Ki hajnalig mellettem mosdász, én nem.
Te úgy mint mindig. Én nem.

Nagy Gáspár

A Fiú naplójából

... és a csillagos estben ott susog immár harminc
égyúrájúval a drága júdásfa: ezüstnyár rezeg-
susog a homály követeinek útján s kitünteti őket
lehulló ezüst-tallérokkel érdemeik szerint illőn...
...és ha jön a nyüzítve támadó gyávaság
a rémület hókuszpókusza? – akkor eljönnek ablakod
alá a szegényes alkuvások vénei-ifjai mint mindenre
elszánt hittérítők s beárad a dögszag: a teletömött
gyomor békessége meg az ígéretekkel megtelt szemek
tócsafénye és fénytelen homálya...

...csupán el kéne hinned... de nem hiszed hogy éppen
ők jöttek-szöktek el a maszkabálból hogy éppen ők
azok a független kuttyák kik ideológiamentes csontokon
tökéletesítik a fölösleges morgást-harapást...
...nem tudom még hogyan viselem tartósan a szegényt
hogy együtt néztük ugyanazt az eget folyót hangyafészket
és másképp vert a szívem másért pirultam el
másként szorult öködbe a kezem és másképp láttam
ugyanazt a fát ezüstlő éveinkkel sújtva súlyos emlékek
alatt recsegni-ropogni-hajladozni büszkén –
de ha több szégyen is társul velem akkor is csak így
mondhatom: míg a szem él látni kell fele-Barátaim!...

Anna Ahmatova

REKVIEM

(részletek)

*Nem idegen ég alatt bolyongtam,
Idegen szárny védve nem borult rám,
De népemmel együtt vánszorogtam,
Vele jártam kálvária-útján.*

Ajánlás

Ennyi fájdalomtól hegy ledőlne,
nagy futó folyam megállana.
De a lakat nem török le tőle.
Mögötte, a rácsoknak ütődve,
vergődik a rabság bánata.
Valahol nap hajlik nyugovóra,
valakit friss szellő meglegyint...
Mi csak állunk. Nem is tudunk róla.
Zár nyílását lessük, jaj mióta,
s a katonák nehézkes lépteit.
Felkeltünk, mint hajnali misére,
mentünk elvadult utcákon át,
némán, halaványan, félig-élve
gyülekeztünk. Mindnyájunk reménye
énekelte messze halk dalát.
Ítélet...És ott áll egymagában,
távolesve már mindenkitől.
Mint kinek szívét egy kés kivágta,
megy csak, fel-felkelve, földre rántva,
botladozik...tovább...míg kidől...
Merre vagytok, két keserves évem
Barátnői, véletlen sereg?
Szibéria hófürgetegében
Mit láttok a ködlő hold körében?
Láttok-e? Búcsúzom tőletek.

10 A megfeszítés

„Ne sírj, anyám, mert feltámadok.“

Hasadt a menny kárpitja. Zengve fennen
óráját hirdették az angyalok.
Atyjához szólott: „Miért hagytál el engem?“
Anyjához: „Ne sírj, mert feltámadok...“

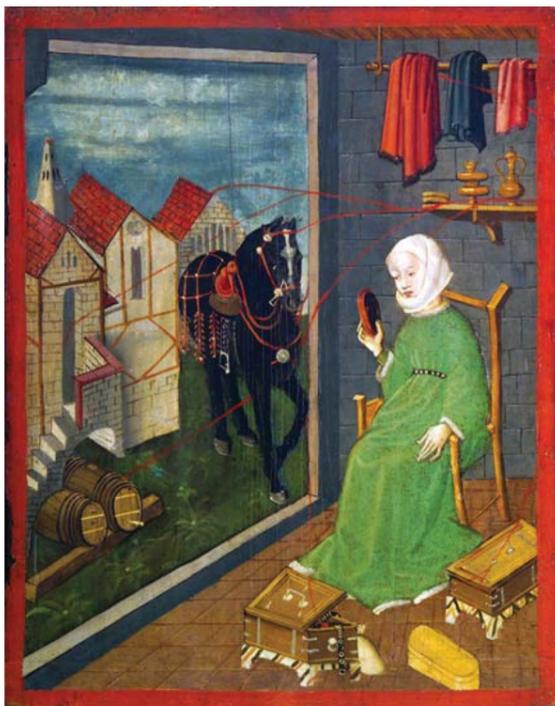
Zokogva hullt a porba Magdaléna,
s a Tanítvány, legkedvesebb fia...
Amarra nem mert nézni senki: néma,
sötét szoborként ott állt Mária.

7 Az ítélet

Lezuhant a szó, mint hegynyi szikla,
szétzúzta még élő mellemet.
Hiszen tudtam. Rég meg volt ez írva...
Túlélem még ezt is, meglehet.
Kezdenem kell még ma hány dologba!
Szívemet kővé dermedteni,
emlékeim gyilkolni halomra,
és valahogy újrakezdeni.
Pedig...forró zümmögésű nyár van,
s mintha ünnep. Derűs nap ragyog.
S most a szó... Bolyongok pusztá házban
Tudtam: egyszer erre virradok.

Ujfalusi Éva sorozata A megfoghatatlan képei

Az esztergomi Keresztény Múzeumban a lány, akivel együtt haladtunk a középkori, majd reneszánsz képekkel kirakott termeken át, szoba elegyedett az egyik teremőr néivel. Elkóboroltam, de végül csatlakoztam hozzájuk, s hallgattam a képekhez fűzött magyarázatokat a motívumokról és szimbólumokról. Nagy szerencse volt ez számomra; a nyugdíjas hölgy szeretett mesélni a képekről. Az egyik nagyon érdekessé vált, mert, ha egyedül nézem, valószínűleg elsiklok mellette. Az ismeretlen osztrák vagy magyar festő képe két részből állt valaha, de csak az egyik volt kiállítva. A másik megsemmisült, talán elveszett. Felirat nem jelezte a hiányt. A teremőr hölgy mondta el, hogy a másik részen egy fiatalember lehetett, aki imádkozás közben kissé elkalandozott a gondolataival – ezeket jelzik a vörös vonalak mint elkészült gondolatösvények. A képbe futó vonalak megragadtak engem is, olyannyira, hogy mikor Frida Kahlo A Henry Ford kórház, avagy A repülő ágy című képét láttam Bécsben, egy ilyen kis egyezés is magához vonzott.

Ismeretlen festő: A lélek tévelygései (1430 körül)

Képeletben áramló képek. Finom, hártyszerű, ívesen lecsukódó szemhéjak mögötti termékenység. Ez a sötét, akár a petricsésze a baktériumoknak, a belső mozgás tökéletes közege. A lecsukott szem mögött jönnek és mennek a képek, gondolatok, érzések, ízek, színek... Ülünk, nem csinálva semmit. Világok mozognak mégis bennünk. Folyamatosan teremődik a valóság.

Legtöbbször nem vagyunk tudatában, mennyi megfoghatatlan folyamat játszódik le bennünk, még ha csak a ráció szintjén is. Nem tudunk róla, mert nem figyelünk rájuk, mert öntudatlanul folynak végig rajtunk, miként az álmaink; kiszolgáltattak vagyunk nekik; pörögnek, s vonnak önmagukba. Akkor szembesülünk igazán velük, mikor szétszórtak vagyunk. Figyelni akarunk, de valami nem engedi.

Számomra az a csodálatos a két festményben, hogy egyetlen képi elem hasonló használatával mennyi közöset tud megragadni a két művész, évszázadok távolságából is – noha személyes létüknek más és más dimenzióit ábrázolják.

Tózsér Árpád

Megfoghatatlan

Néha fölcsegg a telefon, abból a múlt időből telefonálnak neki, amelybe már nincs bejárása, s amelyről mégis tudja, hogy valahol teljes egészében megvan, nem hiányzik belőle egyetlen hangzó, egyetlen félreértés, egyetlen verébfi sem.

Ezek a piros gondolat-madzagok az élet, a vér színével, intenzitásával folynak, kanyarognak a képtéren. Mindkét alkotáson megkötnek vagy megérintenek valamit, indáznak és rögzülnek a folyamatban. Erzelmi, egyszersmind gondolati történések ágbogai. Egyik kép sem a reális viszonyokon belül ábrázol; láthatatlan folyamatot tár fel, s messze van a hétköznapi tapasztalás anyagi, tárgyasult szemléletétől. Az emberről, annak pillanatnyi létezésében, ezek a mozgások árulkodnak. Ezek a tünékeny vonalak.

A lélek tévelygései.

Frida Kahlo: A Henry Ford kórház, avagy A repülő ágy (1932)

„Mert amit megfogok, az engem megfogott.“
(Hamvas Béla)

Ha vágyak ébrednek bennünk s tárgyakkal tapadnak, már megvalósíthatatlan a teljesség, az egység, az isteni minőség... Megragadni akarunk dolgokat, hogy mindezek majd gazdaggá teszik az életet; a birtoklásban, megszerzésben fényezzük magunkat. Látszatgazdagságunk azonban a meddig tart? Kincseket rejtő ládikák, szép házak sora, felcícomázott paripa, finom kelmék... asszony, bor, mámor, élvezetek: meddig tartanak megbűvölve? Minek a markában vagyunk?

Számomra a képek akkor változnak át anyagiból szellemi minőséggé, ha az ábrázolt tárgyakat az önmagukból kibomló szimbólumaik szerint kezdem el szemlélni. Így hozható vissza az elkóborolt figyelem az isteni felé, így foghatóak meg a piros szálak, így tanulja meg az ember kezében tartani az életet, a vágyait, készítéseit; hiúságát visszavéve így tud megnyílni az anyagi csábítás leplével takart, de alatta sértetlen, sérthetetlen igazság felé. Kitágul a világ, szentséggé alakul az élet. A megformált festmény a belső kivetüléseként figyelmeztet: az eltévelyedés széles útjára irányítja a figyelmet.

A Henry Ford kórház, avagy A repülő ágy Frida Kahlo sokadik vetélésének fájdalomából született. Teljesen más, mint az ismeretlen középkori mester festménye. Hasonlóságuk az odakötöttség. A kép viszonylag kicsi és igen személyes. Egy sivár, meddő területet övező ipari táj látványa – beszédes. A szinte börtön vagy ketrec képzetét keltő ágy fehér lepedőjét átátja az elfolyó vér: a megújulni képes életerő folyik el. Elfolyik, megkötődik a fájdalomban; az ágy körül úszó, szimbolikusan konkrét formák lebegnek. Mintha az ágy a víz alá süllyedne, s az ember visszatartott levegővel feküdne, csak feküdne tehetetlenül – mígnem újra megtöltődik a tüdeje levegővel a föléje terülő égbolt szabad kékjében. A magzat, a csiga, a medencecsont: masnira kötött lebeg mindahány. Eloldhatóak. S akár a luftballon, egyszer kipukkannak, és a súly, mely sebzően fájdalmas volt, elillan.

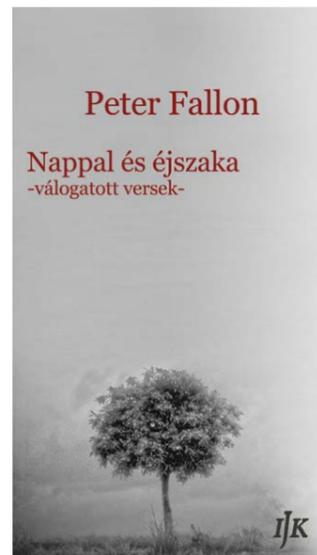
Tudja, még áll a régi imaház,
melynek egy padját apja,
a mester csinálta anyjának,
a gazdaasszonyok közül kiutált
mesternének, s egy másik faluban
áll a várfal, amelyet Tar Lőrinc emelt,
a pokoljáró, s áll alatta az iskola is még,
ahonnan viszont őt utálták ki,
mert furcsán ikerítette
a mássalhangzókat,
s Tar Lőrinc utódai
az idegen kénköszagot
nem szívelték.

Berreg tokjában a banánforma készülék:
halló, itt egy elfeledett szív verése!
Hogyan talált rá a hívás?
Hogyan? Megfoghatatlan.

Forrás: Alföld, 2007. július

Peter Fallon

Fordította **Kabdebó Tamás**

Csendes víz (Still Water)

Azért pihen meg
A sebes folyó,
mert a meredeken
lerohant;
most belegyorsul.

A felhőüzem (The Cloud Factory)

A bánya mentén haladva
mondja nekem Ádám:
A felhőüzemben is
keményen dolgoznak ám.

A nyáj (The Herd)

Én faiskolába jártam
és a vallásról azt tanultam,
mind egyre megy, farba.
A bolond is megmondhatja,
minden bárány az Isten báránya.

A Blasket-szigetek (The Blaskets)

A szellőre, mely fúj,
és van szó minden hullámra,
mely apad vagy árad;
Minden nap:
Memento mori,
mindenkire jut egy sztori.

Tó (Lake)

Felszíne mint a tüköré, török
darabokra, majd minden összeállt,
mint egy ódon szerelmi csoda
a hullámok átcsapnak egy másik
tóba: az ember és az ég egyesül.
Az Isten szeme attól duzzad, amit
duzzaszt, hegyeket, nemzeteket.
Még ha utad eltéveszted,
minden út a
tóparthoz vezet.
Bőséges esőben csappan a jég.
A tó megkísérti az embert,
a sötétben teszi. Mindenkinek
nyitott, kiket ébresztetni kész.
A tó az a földrész,
mely befogadja az eget.

Peter Fallon: Nappal és éjszaka – válogatott versek,
Irodalmi Jelen Könyvek, 2010

Augusztus elseje még az évszakhoz képest is túl meleg volt. A városka hatszáz éves fennállását ünnepelte, a levegőt pörkölt mandula és cukorvatta illata töltötte be, a zsíros sült húsok párája pedig beleivódott az ember hajába. Az utcákon a szokásos bódék, ahogy az már a búcsúban lenni szokott. Körhintát is felállítottak, lehetett dodzsemezni, és légpuskával célba löni. Az öregek „császár-időről” és „kutya melege” beszéltek, ahogyan régebben a csodás időjárást és a kánikulát emlegették, mindenki világos nadrágot és kigombolt inget viselt.

Akiről beszélni akarok, mind jóra, feddhetetlen férfi volt tisztességes szakmával. Biztosítási ügynök, autókereskedő, kisiparos. Semmi kivétel nélkül nem lehetett találni bennük. Majd mindegyikük nős volt, gyerekeik voltak, befizették az adót és törlesztették a felvett hiteleket, esténként pedig a híradót nézték. Teljesen normális férfiak voltak, senki se hitte volna, hogy ilyesmi történhet.

Mindannyian egy fűvözeleken játszottak. Semmi izgalmas dolog nem történt körülöttük, borkirálynő-választás, lövészegylet, önkéntes tűzoltóság. Egyszer meghívták őket az államelnökhöz, a kerti ünnepélyen játszottak, utána hideg sör volt és virsl. Az erről készült fotó az egyesületnél volt kiakasztva, maga az államelnök ugyan nem volt rajta a képen, de valaki kirakta mellé bizonyítéknak az ünnepélyről szóló újságcikket.

A színpadon ültek, mind parókával és felragasztott szakállal. A feleségeik fehér púderrel és rúzzsal sminkelték ki őket. Az egésznek méltóságjeljesnek kell lennie, „a város tiszteletére”, mondta a polgármester. Valahogy azonban mégsem volt méltóságjeljes. Mindannyian izzadtak a fekete függöny előtt, és túl sokat ittak. Az ing hozzátapadt a testükhöz, izzadság- és alkoholszaguk volt, lábaiknál üres poharak álltak. De azért játszottak. Az se volt baj, ha hamisan, mert a közönség is sokat ivott. Az egyes számok között taps volt és friss sör. Ha szünetet tartottak, egy rádiós műsorvezető lemezeket tett fel. A színpad elé rakott deszkákról por szállt fel, mert az emberek a forróság ellenére táncoltak. A zenészek utána bementek a függöny mögé inni.

A lány tizenhét éves volt, és este még szólnia kellett a szüleinek, ha a barátjánál akart aludni. Egy év volt még hátra az érettségiig, utána orvosi szakra akart menni Berlinben vagy Münchenben, aminek már előre örült. Csinos lány volt, nyílt arcú és kék szemű, jó volt ránézni, és jókat kacagott, miközben pincérkedett. A borral jól jött neki, mert a nyári szünetben barátjával be akarták utazni Európát.

Olyan forróság volt, hogy csak egy fehér póló volt rajta és farmer, meg napszemüveg, a haját zöld szalaggal fogta össze. Az egyik zenész kijött a függöny elé, magához intette és a kezében tartott pohárra mutatott. A lány átment a táncra szolgáló deszkákra, majd felment a színpadra vezető négy lépcsőfokon, kezében egyensúlyozva a kis kezéhez képest nehéz tálcat. Mulatságosnak találta a férfit a parókájával és fehérre sminkelt arcával. Arra emlékezett később, hogy a férfi mosolygott, és a fogai fehérre mázolt arcához képest sárgának tűntek. A férfi félretolta a függönyt, és beengedte a többi férfihez, akik két kocsmapadon ültek és szomjasak voltak. A lány fehér pólója egy pillanatra szinte vakítóan világított a napsütésben, a barátja nagyon szerette, ha az volt rajta. Aztán elcsúszott. Hátraesett, nem ütötte meg magát, de a sör végigömlött rajta. Pólója ettől áttetsző lett, melltartó nem volt rajta. Kínos volt neki a dolog, ezért felnevetett, aztán végignézett a férfiakra, akik egyszerre elnémultak és rábámultak. Akkor kezdődött az egész, amikor az első kinyújtotta felé a kezét. A függöny ismét összecukódott, a hangszórókból egy Michael Jackson-szám harsogott, s a táncolók ritmusa a férfiak ritmusává vált, és később senki sem talált magyarázatot arra, ami ezután következett.

A rendőrök túl későn érkeztek. Nem hittek annak a férfinak, aki egy telefonfülkéből kihívta őket. Azt mondta, ő is a zenekarból van, de a nevét nem mondta meg. A rendőr, aki a hívást vette, szólt a kollégáinak, de azok azt hitték, az egész

csak vicc. Csak a legfiatalabbik mondta, hogy ő utánanéző a dolognak, és ki is ment a térre, ahol a búcsút tartották.

A színpad alatti rész sötét volt és merő lucskos. A lány ott feküdt meztelenül a sárban, spermától, húgytól és vértől nedvesen. Nem tudott megszólalni, és meg se mozdult. Két bordája, bal keze és az orrcsontja is eltört, a poharak és sörösüvegek szilánkjai összevagdalták a hátát és a karjait. Amikor a férfiak készen voltak, felemelték az egyik deszkát, és a lányt bedobták a színpad alá. Amikor odalent feküdt, lehúgyozták. Utána újra kimentek. Amikor a rendőrök kihúzták a lányt a sárból, éppen egy polkát játszottak.

„A védelem harc – harc a gyanúsított jogaiért.” Ez a mondat abban a piros műanyag borítású kis könyvecskében szerepelt, amit akkoriban állandóan magamnál hordtam. Ez volt „A bűnügyi védő kézikönyve”. Akkor tettem le a második

Ferdinand von Schirach

BÚCSÚ

Fordította: Máté Péter

államvizsgámat, és néhány hete kaptam meg az engedélyt, hogy ügyvédként dolgozhatok. Hittem ebben a mondatban. Azt hittem, tudom, hogy mit jelent.

Egyik évfolyamtársam hívott fel, és azt kérdezte, nem akarok-e közreműködni egy ügyben, még szükség lenne két ügyvédre. Én persze rögtön vállaltam, ez volt az első nagy ügyem, a lapok tele voltak velem, s én azt hittem, ezzel új élet kezdődik számomra.

Egy büntetőeljárásban senkinek sem kell bizonyítania ártatlanságát. Senkinek sem kell bármit is felhoznia a saját védelmére, csak az ügyésznek kell bizonyítékokat bemutatnia. S ez is volt a stratégiánk: mindenki hallgasson. Ennél többet nem kellett tennünk.

A DNS-vizsgálatot akkoriban még csak rövid ideje engedélyezték bíróság előtti bizonyítékként. A rendőrök a kórházban lefoglalták és egy kék szemeteszakba gyömöszölték a lány ruháit. A zsákot a rendőrautó csomagtartójába tették, hogy elvigyék az igazságügyi orvosszakértőkhöz. Úgy gondolták, mindent helyesen csináltak. A kocsit a napon, s a műanyag fólia alatt óráról órára szaporodtak a gombák és baktériumok, megváltoztatva a DNS-nyomokat, amelyek így használhatatlanná váltak.

Az orvosok megmentették a lányt, s ezzel megsemmisítették az utolsó bizonyítékokat is. Feküdt a műtőasztalon, bőrét, vagináját és végbélnyílását megtisztították, s ezzel letörölték testéről a tettesek nyomait. Az orvosok számára ez nem volt más, mint sürgősségi ellátás. Jóval később a rendőrök és a fővárosból érkezett igazságügyi orvosszakértők a műtőből megpróbálták előkeríteni a hulladékokat. Egy idő után feladták a keresést, hajnali háromkor a kórházi kintinban ülve kimerülten itták a világosbarna bögrékből a filteres kávét; fáradtak voltak, és semmire nem találtak magyarázatot. Az egyik ápolónő azt mondta, menjenek haza.

A lány nem ismerte fel a tetteseket, nem tudta megkülönböztetni egymástól a férfiakat; a smink és a parókák alatt mind egyformán néztek ki. A szembesítésnél nem akart rájuk nézni, s amikor mégis erőt vett magán, senkit sem ismert fel. Senki sem tudta, ki hívta fel a rendőrséget, de

annyi biztos volt, hogy közülük az egyik. Így tehát bármelyikük lehetett a telefonáló. Nyolcan voltak bűnösök, de bármelyikük lehetett az egyetlen ártatlan is.

Sovány férfi volt. Szögletes arc, aranykeretes szemüveg, előreugró áll. Akkoriban még lehetett dohányozni a börtönök látogatócellájában, ő egyik cigarettát a másik után szívta. Beszéd közben szája sarkában nyál képződött, amit zsebkefével törölt le. Amikor először láttam, már tíz napja letartóztatásban volt. A helyzet számomra épp olyan új volt, mint az ő számára, bizonytalanságomban végtelenül aprólékosan ismerttem a jogait, meg a védendő fél és a védő közti kapcsolatokat, mindent, amit a tankönyvekből megtanultam. Ő a feleségéről beszélt, meg a két gyerekéről, a munkájáról, s végül a búcsúról. Szörnyű meglepetés volt aznap, mondta, és túl sokat ittak. Nem is tudja, miért történt az egész. Ez volt minden, amit elmondott – hogy túl nagy kánikula volt. Azt nem kérdeztem meg tőle, hogy ő részt vett-e a dologban, nem akartam tudni.

Az ügyvédek a város piactéren lévő szállóban éjszakáztak. Az aktát az ivóban beszéltek meg. Fotókat is kaptunk a lányról, láthattuk meggyalázott testét és feldagadt arcát. En ilyesmit még sohasem láttam. Vallomásai zavarosak voltak, nem álltak össze képpé, s az akta minden oldalából érezni lehetett a dühöt, a rendőrök dühét, az ügyész dühét és az orvosok dühét. Nem ért semmit az egész.

Késő éjszaka csöngött a telefon a szobámban. Csak a lélegzetvételét hallottam annak, aki hívott, de nem szólt egy szót se. Nem volt téves hívás. Hallgattam, amíg le nem tette. Sokáig tartott.

A járásbíró ugyanazon a téren volt, mint a szálloda, klasszicista épület, melybe kis lépcső vezetett fel, olyan volt, mintha a jogállam szimbóluma volna. A város a borpincéről volt híres, kereskedők és borosgazdák laktak, szerencsés vidék volt, melyet megkíméltek a háborúk. Mindenből méltóság és tisztesség sugárzott. Valaki muskátlit ültetett a bíróság ablakpárkányaira.

A bíró egymás után szólított bennünket az irodájába. Talár volt rajtam, mert nem tudtam, hogy ilyenkor nem kell talár viselni. Amikor a vizsgálati fogság felülvizsgálata megkezdődött, túl sokat beszéltem, ahogy fiatal ügyvédek szoktak, akik azt hiszik, minden jobb, mint hallgatni. A bíró a védecemet nézte, nem hiszem, hogy engem hallgatott volna. A bíró és a férfi között azonban valami más volt, valami sokkal régebbi dolog, mint a perrendtartás, egy vád, aminek semmi köze sem volt az írott törvényekhez. Amikor befejeztem, a bíró újra megkérdezte a férfit, hogy továbbra is hallgatni akar-e. Egészen halkán kérdezte, nem is hangsúlyozta a szavakat, közben összehajtotta a szemüvegét és várt. A bíró ismert a választ, mégis feltette a kérdést. S a hűvös tárgyalóban mindannyian tudtuk, hogy ezzel vége az eljárásnak, s hogy a bűnösség egészen más dolog.

Később a folyosón vártuk a vizsgálóbíró döntését. Kilencen voltunk védők, ismerősöm és én voltunk a legfiatalabbak. Mindketten új öltönyt vettünk magunknak a felülvizsgálati eljárásra. Viccelődtünk, ahogy minden ügyvéd szokott, hogy matassuk: nem vagyunk rabjai a helyzetnek, én pedig az ügy részének tekintettem magam. A folyosó végén egy őrmester állt a falnak dőlve, kövér volt és fáradt, és megvető pillantással nézett ránk.

Délután a vizsgálóbíró megszüntette az előzetes letartóztatást elrendelő határozatokat és azt mondta, a dolog nem bizonyítható, a gyanúsítottak semmit sem vallottak be. A határozatot papírról olvasta fel, pedig az egész csak két mondatból állt. Utána csend lett. A védelem jó munkát végzett, de én nem tudtam, felálljak-e, amíg a jegyzőkönyv-vezetőnő kezembe nem nyomta a határozatot, és el nem hagytuk a szobát. A bíró nem dönthetett volna másképp. A folyosón linóleum és régi akták szaga terjengett.

A férfiakat kiengedték a vizsgálati fogságból. Az egyik hátsó kijáraton mentek ki, s visszamentek feleségeikhez, gyerekeikhez és korábbi életükhöz. Továbbra is rendesen befizették az adót, törlesztették a felvett hiteleket, gyermekeiket iskolába járatták, és egyikük sem beszélt többé az ügyről. Csak a zenekart oszlatták fel. Perre sosem került a dolog.

A járásbíró előtt ott állt a lány apja; a lépcső közepén állt, s amikor kétoldalt elmentünk mellette, egyikünk se ért hozzá. A jó arcú férfi vörösre sírt szemmel mért végig bennünket. Szemben a városházán még ott lógott a plakát a város jubileumának megünnepléséről. Az idősebb ügyvédek nyilatkoztak az újságíróknak, a mikrofonok úgy csillogtak, mint halak a napon, mögöttük pedig a lány apja leült a bíróság lépcsőjére, s fejét a karjai közé rejtette.

A vizsgálati fogság felülvizsgálata után volt évfolyamtársammal együtt a vasútállomás felé ballagtunk. Beszélgethettünk volna a védelem győzelméről vagy a sínek mellett hőmpolygó Rajnárról, vagy valami egészen másról. Mi azonban leültünk az egyik padra, amelyikről lepattogzott a festék, és egyikünk se bírt megszólalni. Tudtuk, hogy elvesztettük az ártatlanságunkat. Még a vonaton is hallgattunk hazafelé menet, ahogy ott ültünk vadonatúj öltönyünkben, az alig használt aktatászkával, s a lányra gondoltunk, meg a tisztaságokra, és nem néztünk egymás szemébe. Felnőtté váltunk, s amikor leszálltunk, tudtuk, hogy a dolgok soha többé nem lesznek egyszerűek.

– Két emlékezetes pillanat a nyolcvanas évekből. Az első, hogy Vácra költözök egy olyan lakásba, ahová gyakran feljártam korábban. Rózsa Bandi (Endre, egy másik elfelejtett költő) lakótelepi lakásáról beszélek, ahol maga köré gyűjtötte a környék kezdő irodalmárait. Ezt a harmadik emeleti három szobát kapta meg, Csiki a legenda szerint visszaadta a Postának a Rózsa Bandinak alanyi jogon járó telefont, mondván, neki nem kell. Nagy derűtséget okozott, nem értette senki, a madzagos telefont aranyárban mérték akkoriban, lehetetlenség volt hozzájutni.

– Jellemző rá. Az is, hogy nem érti, meg az is, hogy akkor is meglépi, ha abszurd. (Ezt a mondatot, azt hiszem egy egészen picit sikerült az ő nyelvén megfogalmaznom. Ennyire gyönyörű „hülye“ volt. A halat is visszadobta, ha nem volt méretes, és nem fogadta el a szomszéd horgásztól, ha az felajánlotta a méretest. Megjegyzem, mindig fogott, és az utolsó fogás, amikor mi már csomagoltunk, mindig az övé volt. Tanú rá Podmaniczky Szili.

– A második pillanat rövidke ÉS-publikáció, amelyben azt mondja, ha valahol megkorbácsolt elnyomottokról, megalázott kisebbségekről olvas, és sorolja, palesztint, csecsent, ingust, tibeti és afgán parasztot etc., az mindig az ő személyes megalázottsága egyben. Annyira plasztikus és emlékezetes szöveg volt, hogy eztán éveig mindent kétszer elolvastam, amit találtam tőle. De néhány novellán, Csíkba hazatérő elbeszélésen kívül mégsem maradt meg szinte semmi. Ez azért történt így, mert a recepciója vékony, ami nem igaz, végiglapoztam, a kritikai fogadtatás bő volt és sokszínű, vagy mert az ember elvárja, hogy elismert szakíró fogalmazza meg neki, mit tartson nagyon jónak?

– Semmit nem tett azért, hogy felismerjék, semmit azért, hogy megértsék, semmit azért, hogy népszerű legyen. Még csak nem is titokzatoskodott. Ebben, igaz, nem volt okos, a góbéságát, ami megvolt neki, nem a maga elismerésért használta. Pókok persze voltak, elfogadhatóak. A Kínai védelmet, a Titkos fegyvereket olvasd meg az Ajakírt, ha férfiként sírni akarsz, meg bátrabb lenni, mint voltál azelőtt.

– Két dolog ragadta meg a figyelmet néhány napja, amikor A bőség zavarába végre a Csiki László szócikkhez kerestem adalékokat saját tudományom kiegészítendő. Az első: „Nemcsak az irodalom – az életművét végre helyre kéne tenni –, de a színház is sokkal tartozik Csiki Lászlónak.“ Soha nem olvastam arról, látni meg főleg nem láttam, hogy – mondjuk – az elmúlt tizenöt év jelentős drámaírója volna, még hasonlót sem. Ha közli valaki, megnézem valahol, olvasom a drámáit. Hogyan van ez?

– Megjelentek a színdarabjai is, nem néztem utána, legutóbb talán 1989-ben, játszották is, de rendezni őt csak Harag György tudta. Egy előadását láttam, az hiszem, az öreg ház-nak (nem biztos, hogy ez a címe, és szándékosan ma nem nézek utána). Döbbenetes erejű. Kipakolnak egy lakást, ki a régmúltját, ki a múltját ki a jelenét, tehát jövője sincs. Asszony érezhet hasonlót egy életre kinyúló néhány perces abortusz alatt.

– A másik az emberre vonatkozik, a horgásztársra, téled való: „Ívott. Ki nem?! Sokat ívott. Ki nem sokat?!“ Valóban? Ívott?

– Ívott, iszol, iszunk.

– Kányádi Sándor tizenvalahány-húsz évvel ezelőtt „hazahívó szavak“ címmel kétségbeesett felhívást intézett a kitelepült erdélyi értelmiségiekhez, írókhoz, tanárokhoz. Kányádinak ismert egy másik kitétele is: „Akik elmentek közülünk, nem voltak közülünk valók“. Csiki azt válaszolta erre a nem mellékes kérdéskörre, a könyveivel, műveivel

kíván részt venni az erdélyi szellemi életben, de a valós élete Magyarországhoz köti. Súlyos dilemma. Súlyos dilemma a hazamenni, a nem menni haza? Egyáltalán van ennek a kérdésnek a mai viszonyok közt értelme?

– Aki átköltözött, áttelepült, ugyanazon a kultúrán belül maradt. Én ezt hittem, hiszem és ezt remélem. Hogy ne legyek mégis ennyire patetikus: kérdezzük meg most Kányádit, hogy érzi magát, hogy érezte magát az elmúlt tizenöt-húsz évben a Döbrentei téren. Nekem is volt olyan barátom, aki átment a túloldalra, Váradon, amikor megtudta,

Csak jutna el az olvasóhoz időben...

Körössi P. József

Kaiser Ottó fotója

hogy beadtam a kérelmemet 1979-ben, alig néhány év múlva összefutottunk az egyik belvárosi utcában, akkor nem futott át látványosan. Bonyolult dolgok ezek, az ember lelkében és fejében zajlanak, jönnek létre ezek a döntések, ráadásul többnyire egyazon időben.

– Nincs egy hónapja, hogy Sepsiszentgyörgyön jártam, megjegyzem, először, és bármerről nézem, mintha magyarországi kisváros volna az Alföldről, beton és beton, betonvirágtartókkal körbebetonozva, bevásárlóközpontok, McDonald's, márkaboltok. Ehhez képest Csiki csodavárosról ír elbeszéléseiben. Így múlnak el, kopnak le a tegnapot, tegnapelőttöt felidéz, megtartó átfedések? Netán a szentgyörgyi olvasó a valós látvány ellenére is tudja, mit olvas, amikor Csiki Lászlót olvas?

– Tudja, csak jutna el hozzá! Időben, minden.

Sárközi Mátyás A szegényasszony krajcárja

Nagyon tetszett az amerikai útikönyvszerzőnek egy másik adalékom is, olyasmi, amiről általában még a pestiek sem tudnak.

1908 óta áll a Belváros szívében a carrarai márványból készült Vörösmarty-szobor, Telcs Ede és Kallós Ede műve. (Télen ponyvahuzat takarja, védve a márványt a fagy ellen.)

Amikor elkészült, Lengyel Géza a Nyugat hasábjain elemezte művészi értékeit s úgy vélte, hogy túl nagytömögű ez a tömb a Gizella téren (amit azóta már Vörösmarty térnek neveznek), előnytelen a háttér: ugyanis egy mohos tetetjű, alacsony ház síkja derékban kettészeli a költő alakját. A probléma persze megoldódott, a teret ma már hatalmas háztömbök veszik körül, a szobor fölé magasodva.

A Vörösmarty-emlékműnek két anekdotikus érdekessége van. Az egyik köztudomású lett, amióta a szobor elé odatettek

Csiki László

Csiki László 1944. október 5-én született Sepsiszentgyörgyön (Románia) és 2008. október 3-án halt meg Budapesten. Költő, író, a román irodalom fordítója. Egy ideig a bukaresti Kriterion Könyvkiadó, illetve a kolozsvári Utunk hetilap szerkesztője volt. 1984 óta Magyarországon élt.

Díjai:

A Román Írószövetség Prózaadíja 1977.

Füst Milán-díj 1987.

A Jövő Irodalmáért díj 1988.

József Attila-díj 1990.

Kortárs-díj 1993.

Déry Tibor-díj 1997.

Bezerédj-díj 2000.

Salvatore Quasimodo-díj 2006.

Körössi P. József: Költő, író, irodalomszerző, szerkesztő, publicista, könyvkiadó.

Egy amerikai útikönyvíró fordult hozzám (nem tudom, ki ajánlott éppen engem) azzal a kéréssel, hogy mondjak neki néhány olyan dolgot, ami érdekes lehet a Budapestre látogató külföldiek számára, de olyan különlegesség, hogy nem emlegetik az eddig megjelent útikalauzok.

E-mail-fordultával válaszoltam a kaliforniai hölgynek. Elmeséltem, hogy a Várban áll gróf Hadik András huszárgenerális bronz lovas szobra, melyet zöldes patina borít, de a ló heréi csillogóan fényesek. Miért? Mert a régi pénzügyminisztérium épületében létesített, közeli diák-kollégium egyetemistái kitalálták, hogy az megy át a vizsgákon, aki felmászik a talapzatra és megérinti a lónak ezt az anatómiai pontját. Hiszen – szörnyű diákhumor! – „a lóhere szerencsét hoz“.

(Az egyetemisták e különös szokásáról írtam tavaly megjelent „Vérbeli várbeliek“ című könyvemben is, és amikor egy londoni fogadáson összetalálkoztam a legifjabb Hadik András gróffal, aki itt sikeres ügyvéd, bevallottam neki, milyen kontextusban emlegette a könyv illusztris ükapját. Andrew elgondolkodott egy kicsit, majd azt mondta: „Örülök, hogy a családom még ma is hasznot hajt az országunk“.)

egy magyar és finn nyelvű magyarázatot. Ez tudatja, hogy a mellékalakok közül a zászlóvivő diák tulajdonképpen egy jóképű finnt ábrázol, Yrjö Liipolát, aki 1904-től a szobrot alkotó Kallós Ede szobrásztanítványa volt. Liipola 1934-ig élt Magyarországon, nemcsak szobrászkodott, hanem fordított is, finn nyelvre ültette át például Móricz Zsigmondtól a „Légy jó mindhalálig“-ot. 1925 és 1934 között finn konzul volt Budapesten, majd 1937-ig magyar konzul Finnországban. Gazdag magyar nyelvű könyvtárát végrendeletileg egy finn közgyűjteményre hagyományozta.

Yrjö Liipoláról tehát olvashat az, aki a szobormű előtt állva a lába elé néz. De a másik történet kevesek által ismert. Ha felnézünk a Vörösmarty-emlékműre, azt látjuk, hogy a carrarai márvány fehérségén van egy kis kerek, sötét folt. A szobor ugyanis közadakozásból készült. S egy özvegyasszony, Vörösmarty tisztelője, levélben mondta el, mennyire sajnálja, hogy szegénysorú lévén, többet nem adakozhat, de itt küld egy krajcárt. Ezt a pénzdarabot illesztette Telcs és Kallós a kőbe.

Az ország manapság hatalmas világbanki kölcsön visszafizetése alatt nyög, köztéri szobrokra nem akad pénz az államkasszában. Készíthetjük a krajcárjainkat.

Tóth Erzsébet

Régi leány levele

Mayer Éva: Kapcsolat

Magára várok,
jobb, ha tudja.
De persze jobb, ha nem.
Meg tudnám győzni, ha egyszer
közelébe férközhethék.
Ha egy mozdulattal láthatatlanná változtathatnám
a személye körül gyülekezőket.
Örökké beszélnek, hadonásznak, lefoglalják,
fontoskodnak, elzárják az utat,
mely imádott lényéhez közelíthetne.
Szeretem a csontvelőmíg hatoló kis villámokat,
melyeket remegős, bűgös, édes hangjával
küld belém.
Közömbös mondatait én becézésnek érzem,
nem is tudja, hogy flörtöl velem?
Vagy nagyon is szándékosan
forgatja lassú tűzön a csontjaimat?
A távbeszélő dróttjai is megolvadnak
amikor azt kérdezi:
Mondja, mit gondol a Duna–Tisza közének régóta aktuális
szabályozásáról?
Ideje lenne lépni az ügyben, nem gondolja?
Óh, dehogynem, válaszolom,
és magamon érzem perzselő tekintetét,
ami nem hagy el azóta, amikor egyszer
három-négy fej fölött némi eszmét cserélhettünk.
Az a tekintet nekem reményt ad és
olyan fejlemények bekövetkeztét
ígéri mihamarabb,
melyeket most nem részletezhetek.
Noha bár nyugodtan részletezhetném,
hiszen ez a levél elküldhetetlen,
kizárólag a társasági illem szabályos
keretei között üzenhetek önnek
és ha nem látja szemeimben, micsoda
gyönyörűségekkel tépázhatnánk magunkat
ahelyett, hogy mindig csak a hazára gondolunk,
akkor sírjon.

A válasz jogán

*Sütő András halott. De hát válaszolnia kell
valakinek helyette. Arra, ami vele most
történt. Irodalmi folyóiratban.*

100 év múlva címmel Orbán János Dénes beszélgetett Onagy Zoltánnal az Irodalmi Jelen 2010. augusztusi–szeptemberi számában. Faludy Györgyöt ünnepelték, méltán, majd méltatlanul Sütő Andrásra köpdősődött. Így aztán kiegészíthettük az OJD-ről eddig alkotott fogalmunkat. Azt mondta (10. oldal): Sütő Andrásra „kiemelkedő stílusztikával fogalmazta feljelentő leveleit, melyekkel a neki nem tetsző kollégáit a rendszer karmaiba lökte“.

Anno dacumal évtizedig laktam Bukarestben (a Művelődés szerkesztőjeként.) S. Andris tőszomszédságában. Több más kollégájával együtt. Rómiztunk, sakkoztunk, röplabdáztunk is. Játékos volt, s a komoly dolgokban megfontolt, tiszta. Közben olyanokat mondtunk a rendszerről s fővezéréről, amelyekért több évnnyit is kaphattunk volna, az biztos. De hajunk szála sem görbült meg... S. A. pályafutásából fél év-

Egyszerű, szerény különvélemény

Bűnös mulasztásokat (is) pótolva, méltóképpen emlékezett a mi szétszórta kicsiny magyar világunk a 100 éve született Faludy Györgyre.

Az Irodalmi Jelen különszáma (X. évf. 106–107., 2010. augusztus–szeptember) is megtalálta helyét az emlékezést és méltatást magába foglaló folyamatban.

Mondanivalóm a különszám egyik írásához kapcsolódik.

Nagyra értékelem a frappáns, akár meghökkenítő kijelentéseket, értékeléseket, még akkor is, ha azok igazságtartalmát részben vagy egészben megkérdőjelezem.

Onagy Zoltán írásait, ha kritikus szemmel is, de fokozott érdeklődéssel olvasom. Az Irodalmi Jelen említett számában Orbán János Dénes költő, Faludy György tisztelője és barátja a beszélgető partnere. (Orbán János Dénes és Onagy Zoltán beszélgetése Faludy Györgyről).

Semmit sem akarok kétségbe vonni, kizárítani, cáfolni, csak a magam véleményét fogalmazom meg. Faludy György költői nagyságát fikarcnyit sem szeretném csökkenteni, várakozással tekintek Orbán János Dénes szándékának megvalósítása elé.

„Meg is írom egyszer, egyelőre azonban hadd fussák ki magukat azok, akik Faludy hátán akarnak kis pénzt szerezni, és elérni azt, hogy fölfigyeljenek rájuk. Most még túl nagy a káosz, túl sok a szarkeverés Faludy körül. De majd eljön a letisztulás ideje, a bulvár is lekopik róla, és akkor majd jövök én is.“

Valóban érdekel, miért tartja OJD Faludy Györgyöt Ady Endre mellett a XX. század legnagyobb magyar költőjének.

Abszolút rangsorokat a sportban könnyű összeállítani, a tudósok, a művészek, a költők világában minden ilyen próbálkozás csak viszonylagos lehet.

Az én kánonomban Ady Endre és Faludy György között, mellett, még számos költő van elhelyezve, például Tóth Árpád, Kosztolányi Dezső, József Attila, Juhász Gyula, Dsida Jenő, Babjts Mihály, Radnóti Miklós, Szabó Lőrincz, Aprily Lajos, Vas István s talán még mások is.

„Az az érzésem, hogy közeledik a magyar irodalmi kánon forradalmi változásainak ideje.“ (OJD)

Mit csinálnak majd Balassa (Balassi) Bálinttal (1551–1594)? Megfosztják a neki kiosztott „első átútó erejű lírai költőnk“ titulustól? William Shakespeare (1564–1616)

kortársi árnyékában ki kell őt venni az irodalmi tankönyvekből?

Molnár Ferenc „előléptetésével“ messze menően egyetértek, nem elsősorban Hollywoodért, inkább a Pál utcai fiúkért és remek színdarabjaiért.

Nem tudom, ki meri Karinthy Frigyeszt „bájós bohócként“ elkönyvelni, s nem irodalmunk egyik zsenijének tekinteni?

En nem tanultam Rejtő Jenőről, nem tudom, a mai diák irodalomórán hallhatja-e a nevét. Amit alkotott, az maradandó.

Fellapozok egy 434 oldalas Alapismereti Kislexikont (Balázs György, Budapest, 1990): Rejtő Jenő (1905–1943) író; színiiskolát végzett, majd operettet írt; sok kabarétréfáját is előadták. Legnagyobb sikereit azonban azokkal a kalandregényekkel aratta, amelyeket külföldi útjainak tapasztalatai alapján, P. Howard álnéven írt. Száraz egyéni humora volt sikerének fő titka. A háborúban betegen munkaszolgálatra hívták be, s ott elpusztult.

Ez ugyan nem irodalmi kánon, de több mint amit „egy vicces ponyvaíró“ érdemel. Sikere lesz annak a magyar irodalomtanárnak, aki ajánlott háziolvasmányként valamelyik P. Howard-könyvet jelöli meg.

A fenn említett kislexikonban nincs Sütő András szócikk, bár a könyv elsősorban a tanulóifjúságnak készült.

Ez figyelmetlenség, mulasztás?

Esetleg Orbán János Dénes Sütő Andrásról alkotott véleményét tükrözi?

Nem vagyok Sütő András-rajongó. Ha az erdélyi magyar irodalomról kérdeznék, nem rebegem áhítattal az „istení“ Sütő András nevét, de őt is megemlítem. Kiemelkedő stílusztikával fogalmazott feljelentő leveleiről szeretnék többet tudni, azokról megbizonyosodni. Jó lenne azokat mérlegre tenni.

„Szépirodalmi munkásságát a mai ifjúság magasról leszarja, és nemsokára az érdektelenség kukájába kerül, az őt méltán megillető helyre.“

Már régen nem tartozom az ifjúsághoz. Van néhány Sütő András-könyvem, nem dobom azokat a kukába, de nem is igen olvasom újra. Nagyon örülnék, ha az erdélyi értékek kérdésében, mint érdeklődő olvasó kapnék néhány biztosabb támpontot.

Van valami, amivel fenntartás nélkül egyetértek Onagy Zoltán és Orbán János Dénes beszélgetése kapcsán:

„...azok, akiknek könyveit csak pár tucat elszánt szaki olvassa, nem lehetnek nagyjai egy irodalomnak ...“

Réhon József

századnyit ismerünk. Minden mellette szól. OJD ellenben most úgy célzott rá, mintha S. A. besúgó lett volna.

Ugyan hol? A szekunál? A hadseregnél? Ha az lett volna, akkor az 1990-es március 19-i Judea ezredes talán hagyta volna (mert hát hagyta!), hogy Sütőt a pribékek félig agyonverjék s kiverjék fél szemét?! (Szemet-szóért.)

Sütő békeszerető ember volt világeletemben. Diktatúra döntő forradalmat is békéset akart, amiért – túl a vitathatatlanul elévülhetetlen irodalmi érdemein – ugyancsak elismerés jár.

És nem az, amit most (post mortem) odadörgöltek neki orbánjánosdésésék. (Így, többes számban, hiszen ketten beszélgettek, bár lehet, többen is tudtak a közlésre kerülő „anyag“-ról. Mindenesetre, a laptulajdonos Böszörményi Zoltán író, költő Aradon jártakor kijelentette: a beszélgetést, sajnos, csak annak megjelente után olvasta.)

Van tán valami bizonyítéka a két beszélgetőnek?

Ismeretes, a szeku egy-egy emberről még annak halála után is fabrikált „dokumentumok“-at. Vajon Sütő esetében is? – ezt nem tudhatom. De, ha esetleg így történt volna, biztosak vagyunk abban, hogy azokhoz az elhunytak nem volt soha semmi köze.

Egyetlen személyes, közeli ismerős (de hát százsámra van ilyen!) őszinte vallomása, véleménye többet nyom a latban, mint egy rakás dokumentum-fabrikáció...

Az említett beszélgetésben OJD még azt is kiszotyantotta (nem rágta meg, amit beszélt), hogy Sütő András „szépirodalmi munkásságát a mai ifjúság leszarja“ (Sic!), és „nemsokára az érdektelenség kukájába kerül, az őt megillető helyre“.

Nem tudtuk, hogy OJD – kész jövőbe látó készülék. És még érezni is tud. Úgy érzi, ő a kompetens. Ő hivatott rangsorolni az írókat. Ő majd rőndöt törömt. Mert hát nincs „igazság szolgáltatva“. Azzal, hogy bizonyos esetekben nem szolgáltattak teljes igazságot, örömmel értek egyet. Az itt idézőjelbe tett két szóhoz legfeljebb annyit fűznék hozzá, hogy (máshol igen, de itt), o, mein Gott, nem tudni maghiar peszéd!

Nem szándéksom rangsorbírának felcsapni.

Úgy is kiderül: kik kerülnek a kukába.

Talán nem tévedek, ha azt mondom: a jövő rövid úton kisélejtez minden hiú asztalverőt.

ÉS SÜTŐ ANDRÁS is annál tisztábban áll majd előttünk.

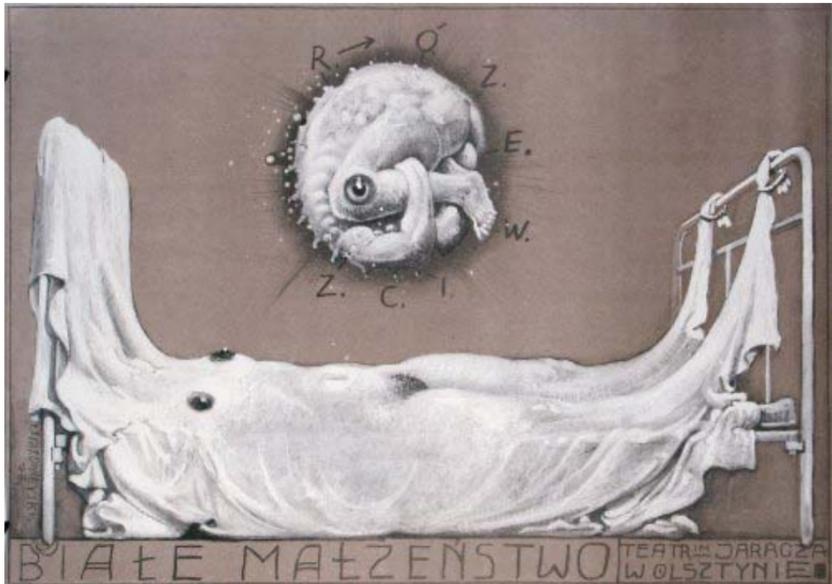
Simonfi Imre

RITKA 1848-AS DOKUMENTUMOK KERÜLT TEKELŐ A SZEDEDI SOMOGYI-KÖNYVTÁRBAN. Ritka 1848-as dokumentumok, a Függetlenségi nyilatkozat német nyelvű példánya és egy lelkészeknek szóló, forradalommal kapcsolatos útmutató került elő a szegedi Somogyi-könyvtárban; a nyomtatványokat Dugonics András egy gyűjteményes kötetének fedőlapja rejtette. Szókefalvi-Nagy Erzsébet könyvtáros az MTI-nek elmondta, hogy Szeged híres szülőtte, Dugonics András születésének kétszázhetvenedik évfordulója előtt tisztelegve állított össze egy kiállítást a piarista tanár saját kezű kéziratából, műveinek mára muzeálissá vált kiadásából. A könyvtáros felidézte: a kiállítás előkészítése során észrevette, hogy a szótót éve a Somogyi-könyvtár birtokába került könyv kötéstáblája elkezdett rojtosodni, ezért kisebb javításra átadta a művet a restaurátoroknak. Hamarosan azzal hívták, hogy a tábla két préselt lapja közötti üregben nyomtatványokat találtak. Az egyik kiadvány az 1849-es Függetlenségi nyilatkozat Aradon nyomott német nyelvű változata, a másik pedig egy 1848 áprilisában Temesváron lelkészek és községyi jegyzők számára készült, a forradalommal kapcsolatos útmutató arra az esetre, ha a „nép” tanácsot kér tőlük.

MAGYARORSZÁGON IS MEGJELNIK NATASCHA KAMPUSCH KÖNYVE. November közepén Magyarországon is megjelenik Natascha Kampusch könyve: a 22 éves osztrák nő, akit nyolc és fél éven át tartott fogságban egy gyermekrabló, szenvedéseiről, félelemről és bátorságról vall írásában. A szerző néhány interjú erejéig december elején Magyarországra látogat. A kötet címe 3096 nap, pontosan ennyi időt töltött ugyanis Natascha Kampusch tizennyolc éves koráig a tettes, Wolfgang Priklopil fogságában. A férfi egy vastag ajtóval és biztonsági berendezésekkel ellátott „cellát” alakított ki Bécs melletti háza pincéjében, ide hurcolta a lányt, miután fényes nappal elrabolta az utcán. Natascha Kampusch évekig nem hagyhatta el ezt a pincéhelyiséget. Fogvatartója később megengedte neki, hogy felmenjen a házba, s egyszer-egyszer a városba is magával vitte. A szomszédok közül többen is látták, de nem ismerték fel benne az 1998-ban eltűnt kislányt.

NEM MŰKÖDHEK EMLÉKMŰZEUMKÉNT KÖLCSÉY FERENC SZÓDEMETERI SZÜLŐHÁZA. Szódemeteren a 100 éves román görög katolikus templom mellett található az egykori Kölcsey-kúria, amelyben jelenleg a görög katolikus paplak működik. Hat éve Florin Ilarie Holhos a mintegy 400 fős falu parókusa. A 2002-es népszámlálási adatok szerint Kölcsey szülőfalujában 56 magyar él. A helyi református templomban minden hónap első vasárnapján tart istentiszteletet a Tasnádról ingázó lelkész. A református templom melletti házacska az 1990-es évek eleje óta szerény Kölcsey-kiállításnak ad otthont. A ház és a templom között áll Kő Pál 1994-ben felállított egész alakos Kölcsey-szobra. A látogatók Kölcsey szülőházát csak kívülről nézhetik meg. Az épületet 1945-ben a görög katolikus egyháztól államosították, majd a rendszerváltás után visszakapta az egyház. Az épületet az elmúlt években többször átépítették, az ingatlan mára teljesen elveszítette udvarház jellegét.

VERZIÓ EMBERI JOGI FILMFESTIVÁL BUDAPESTEN ÉS PÉCSÉN. Friss nemzetközi és hazai kortárs dokumentumfilmekkel, korai szovjet expedíciós filmekkel, valamint a II. világháború utáni évek magyar híradó- és rövidfilmjeivel várja a közönséget november 2. és 7. között a VII. Verzió Nemzetközi Emberi Jogi Dokumentumfilm Fesztivál, a főváros mellett idén már Pécsen is. Az idei válogatásba több mint 60 film került be a világ 28 országából, így a 2010-es program az elmúlt évekénél is erősebb lesz; a vetítéseknek a fővárosi Toldi mozi, Cirko-Gejzir Filmszínház és OSA Archivum, valamint a pécsi Apolló mozi ad otthont.

VÁRKONYI MÁTYÁS ZENESZERZŐ KAPTA IDÉN A FÉNYES SZABOLCS-DÍJÁT. Várkonyi Mátyás zeneszerző, a Rocksínház egyik alapítója, a Bábjátékos és a Dorian Gray című musicalek, a Balatoni nyár és megannyi más sláger komponistája kapta idén a Fényes Szabolcs-díjat.

BERNÁDY-DÍJAT KAPOTT LOHINSZKY LORÁND. A marosvásárhelyi színházi élet jeles egyénisége, LOHINSZKY LORÁND érdemes művész kapta meg a 2010-es évben a Dr. Bernády György Közművelődési Alapítvány által odaítélt díjat: egy Bernády-émlékplakettet és oklevelet, amit minden évben egy olyan személyiség érdemel ki, akinek pályafutása méltó Bernády György, az egykori városépítő polgármester emlékéhez. A díjat Borbély László, az alapítvány elnöke adta át a Bernády Napok ünnepi gálaestjén, 2010. október 22-én a marosvásárhelyi Kultúrpalota nagytermében.

BODOR ÁDÁM A BUKARESTI NEMZETKÖZI IRODALMI FESZTIVÁL DÍSZVENDÉGE. Bodor Ádám magyar író a díszvendég a csütörtökön kezdődött háromnapos Bukaresti Nemzetközi Irodalmi Fesztiválnak. A fesztivál honlapja szerint az első este Bodor Ádámé, a Kolozsvárott született, Magyarországon élő íróé volt: Józsa Márta újságíró mutatta be a közönségnek és felolvasást tartottak A Sinistra körzet című, románul is megjelent regényéből, amelyet a Humanitas Kiadó gondozott. Románul kiadták még Az éresek látogatását (Polirom Kiadó) és A börtön szaga című interjúkötetet (Curtea Veche Kiadó) is.

JÁTEKFILM MINDSZENTY ÉS JÁVOR PÁL TALÁLKOZÁSÁRÓL. Csütörtöktől vetítik a mozik Pozsgai Zsolt Mindszenty – Szeretek, Faust című játékfilmjét, amely egy színdarab adaptációja, és Mindszenty József püspök találkozását mutatja be Jávor Pállal, a híres színésszel 1944-ben a sopronkőhidai fegyházban. Bár

a színészek ugyanazok, mint a korábbi színházi előadásokban – Mindszentyt Lux Ádám, Jávort Kautzky Armand alakítja –, a film jelentős mértékben eltér a teátrumi változattól.

VÁCLAV HAVEL ÁTVETTE A KAFKA IRODALMI DÍJÁT. Átadták Prágában Václav Havel íróknak a Franz Kafka-díjat, amelyet még júniusban ítélt oda a volt cseh államfőnek drámáért és esszéért a Franz Kafka Társaság.

HARMADÉVSZÁZADNYI KÖNYVTÁRIKÉSÉS. 35 évett késett egy regény könyvtári visszavitelével egy férfi az Egyesült Államokban. Az illető még 1975-ben kölcsönözte ki a kötetet, és már többször vissza akarta vinni, de csak a minap kerített rá sort. A könyvtár olcsón megszámitotta a késedelmi díjat: 35 dollárt (7 ezer forint) rótt ki. Mivel manapság negyed dollár a napi késedelmi díj, akár 1400 dollár – 300 ezer forint – büntetést is kaphatott volna a 35 éves késő. A férfi vezeklésül pénzt adományozott a könyvtárnak. Hogy mennyit, nem fedte fel, csak annyi közölte, hogy 35 dollárnál többet, de 1400-nál azért kevesebbet.

GYŐRI KÖNYVSZALON. November első hétfőjén, péntektől vasárnapig rendezik meg – immáron tizedik alkalommal – a Győri Könyvszalont. Négy hétfőn összesen 83 programnak ad otthont az eseményt befogadó Győri Nemzeti Színház. A bejáratnál – a korábbi évekhez hasonlóan – gyerekkuckó várja a legkisebbeket, de a pódium-, a kamara- és a nagyszínpad is több eseménynek ad otthont – mondta Horváth Sándor Domonkos könyvtárigazgató.

JANE AUSTEN KÉZIRATAI KORÁNTSEM VOLTAK NYOMDAKÉSZEK. Jane Austennak sem a helyesírása, sem a központozása nem volt olyan tökéletes és nyomdakész, ahogy az bátyja híres mondása nyomán közkeletűvé vált az egyik legnépszerűbb angol regényírónőről. Erről egy oxfordi professzor számolt be kutatásai nyomán. Henry Austen 1818-ban, a 41 évesen elhunyt írónő halálát követő évben jelentette ki, hogy „minden készen került ki a tolla alól”. Kathryn Sutherland, az angol nyelv és irodalom oxfordi professzora – aki oroszánrészt vállalt egy hétfőtől elérhető, ingyenesen hozzáférhető internetes Austen-archívum létrehozásában – azonban egészen más következtetésre jutott.

(Forrás: MTI/bővebben a www.irodalmijelen.hu honlapon)

Böszörményi Zoltán

Majorana helyzetjelentése a tökéletes boldogságról

Az atomfizikus zseni, Ettore Majorana rejtélyes eltűnése ihlette meg Böszörményi Zoltánt, hogy poétai énje alter egójaként jelentesse meg őt verseiben. Újra felfedezi, kitalálja Majoranát, hogy az ő képében mondhatta el mindazt, amit e költői álöltözetben képes a legjobban megfogalmazni. A mindenségről. A gondolat és az érzések laboratóriumában megszülető reményről. Amely az élet maga. Az ő élete is.

Ulpius-ház, 2010

Böszörményi Zoltán

Halálos bűn

Az író olyan, mint a napi hírek. Hullámmó, csapongó, feszültséggel teli. Állandóan lesben áll, hogy rajtakapja a valóságot valamin, amit aztán saját laboratóriumában feldolgoz, megmunkál, újraformál, továbbgondol, átlineálgat.

Az író mesternek képzelet magát, mert annyi mindenbe belelát, annyi mindenben átlát, annyi mindenbe belekóstol, annyi mindent megszagol, annyi történést szemtanúja, meg sem fordul a fejében, netán tévedhet, és az, amit

a tökéleteshez mérhetőnek vél, csak ámitás, a felszín fecsegése, a gondolat dáridója.

Olykor nem a tévhit, hanem a rosszul értelmezett empirikus tapasztalat magyarázatának az útvesztőjében vész el, nem menthetetlenül, csak időlegesen, mint ahogyan a mindenség léte is pillanatonként megkérdőjelezhető.

Az író az igazi úr.

Ulpius-ház, 2010

Lapszámunk szerzői

Anna Ahmatova – (1889. június 11. vagy június 23. Bolsoj Fontan, Ogyessa mellett, Ukrajna – 1966. március 5. Domogedovo, Moszkva mellett, Oroszország), orosz (szovjet) költőnő.

Balaskó Jenő – (Budapest, 1937. október 12. – Vác, 2009. február 18.) magyar költő, író, újságíró, zenetanár.

Kabdebó Tamás – 1934-ben született Budapesten, író. Legutóbbi kötete: *Giorgione nyomában* (2009).

Mányoki Endre – 1954-ben született, író, szerkesztő, egyetemi adjunktus.

Nagy Gáspár – (Bérbaltavár, 1949. május 4. – Budapest, 2007. január 3.) költő, prózaíró, szerkesztő.

Onagy Zoltán – 1952-ben született Budapesten, író, szerkesztő. Legutóbbi kötete: *Cerinka* (2010).

Réhon József – 1931-ben született Belényesen, kémia tanár. Legutóbbi kötete: *Balekká vált nemzedék?* (2007).

Sárközi Mátyás – 1937-ben született Budapesten, szerkesztő, író. Legutóbbi kötete: *Liliom öt asszonya* (2008).

Tóth Erzsébet – 1951-ben született Tatabányán, szabadfoglalkozású újságíró. Legutóbbi kötete: *Szívhangok* (2008).

Tózsér Árpád – 1935-ben született Gömörpéterfala (Petrovce, Szlovákia) helységben Szlovákia, költő, író. Legutóbbi kötete: *Szent Antal disznaja* (2007).

Újfalusi Éva – 1982-ben született Kecskeméten, festőművész.